

Enheten för tillträde och främjandefrågor

Föredragande

Petra Brundell

Utredare

010-470 06 90

petra.brundell@uhr.se

KONSEKVENsutredning

Diarienummer

4.1.2-02016-2019

Datum

2020-01-08

Postadress

Box 45093

104 30 Stockholm

Besöksadress

Wallingatan 2

111 60 Stockholm

Telefon

010-470 03 00

Org nr

202100-6487

www.uhr.se

Konsekvensutredning avseende förslag till föreskrifter om ändring i Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:4) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen

Innehållet i konsekvensutredningen utgår från 6–8 §§ i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Bakgrund

Universitets- och högskolerådets (UHR) föreskrifter om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet¹ innehåller kunskapskriterier som används vid bedömning av sökandes yrkeskunskaper vid antagning till yrkeslärarutbildning (nedan kallad UHR:s föreskrifter).

Skolverket har lämnat förslag på nya och reviderade ämnesplaner för yrkesämnen inom hantverksprogrammet, naturbruksprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. Förslaget innebär även att vissa yrkesämnen inom vård- och omsorgsprogrammet utgår ur föreskriften.

Som konsekvens av förslaget om nya och reviderade yrkesämnen har UHR och Skolverket tagit fram förslag till kunskapskriterier för de nya och reviderade ämnena samt vilka kunskapskriterier som utgår ur föreskrifterna.

A. Allmänt

¹ Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:4) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen

UHR:s och Skolverkets kunskapskriterier är likalydande i myndigheternas respektive föreskrifter² eftersom samma krav på yrkeskunskaper ska gälla för ett visst undervisningsämne i gymnasieskolan, såväl i samband med tillträde till yrkeslärarutbildningen som vid bedömningen av behörighet att undervisa i ämnet. Vad som är kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper uttrycks i föreskrifterna i form av kunskapskriterier. Vid revidering och framtagande av nya ämnesplaner för yrkesämnena i gymnasieskolan arbetar myndigheterna gemensamt fram förslag på kunskapskriterier för ämnet.

UHR och Skolverket har sedan tidigare enats om principer för hur föreskrifterna ska vara utformade:

- Ett ämne bör inte vara bredare än att en lärare kan undervisa i hela ämnet.
- Myndigheternas föreskrifter ska utformas så att de är likalydande.
- Det som myndigheterna kan föreskriva om är yrkeskunskaper. I ämnesplanerna, som lärarna ska undervisa utifrån, ingår även andra mer generella kunskapsområden. Dessa kunskaper och förmågor får lärarna antas ha bland annat utifrån den grundläggande behörigheten för högskolestudier.
- Yrkeskunskaperna ska vara såväl erfarenhetsbaserade som teoretiska³.
- Med kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper avser myndigheterna innehåll (vad man ska kunna), nivå (hur väl man ska kunna det) och aktualitet (att kunskapen är giltig i nutid). För att definiera vad som är nödvändig kunskap använder sig myndigheterna av Sveriges referensram för kvalifikationer, SeQF, nivå 5⁴.
- De kvalificerade och relevanta yrkeskunskaperna uttrycks i form av kunskapskriterier. Kunskapskriterierna ska ge en förutsägelse om vilka yrkeskunskaper som, tillsammans med yrkeslärarutbildningen eller lärarutbildningen⁵, ger optimala förutsättningar för att kunna undervisa i det aktuella ämnet.
- En viktig utgångspunkt för kunskapskriterierna är ämnesplanerna för de enskilda yrkesämnena i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, eftersom det är ämnesplanerna som anger vad läraren kommer att undervisa i. Kunskapskriterierna utgår också från yrkeskunskaper förvärvade genom yrkesutövandet i arbetslivet och som anses nödvändiga som grund för att undervisa i ett yrkesämne.

SeQF som utgångspunkt för kunskapskriterierna

För att definiera vad som är nödvändiga kunskaper för att undervisa i yrkesgymnasieskolan använder sig myndigheterna av Sveriges referensram för kvalifikationer, SeQF. Ramverket innehåller åtta referensnivåer - från grundläggande nivå (nivå 1) till den mest avancerade nivån (nivå 8). De åtta referensnivåerna uttrycks som resultat av lärande, definierade utifrån vad en person vet, förstår och kan göra när en lärandeprocess är avslutad, inte för hur lärandet uppnåtts. Myndigheterna har i framtagandet av kunskapskriterier utgått från principen att den som undervisar ska ha kunskaper som ligger minst en nivå över de kunskaper en elev förvärvat i gymnasieskolan. Gymnasieutbildning är

² Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:4) om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne

³ Det innebär att en person genom yrkesutövning anses kunna förvärva såväl erfarenhetsbaserade som teoretiska yrkeskunskaper. Det innebär däremot inte att en person som genom utbildning förvärvat teoretiska yrkeskunskaper också anses ha förvärvat erfarenhetsbaserade yrkeskunskaper.

⁴ Ett fåtal yrkesämnena inom vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år har SeQF nivå 6.

⁵ För behörighet enligt 2 kap. 25 § punkt 3 förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare krävs ej nödvändigtvis en yrkeslärarexamen.

inplacerat på nivå 4 i SeQF. Det innebär att den som vill undervisa i yrkesämnena i gymnasieskolan ska ha yrkeskunskaper motsvarande minst nivå 5 i SeQF.

1.Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå

Skolverket har föreslagit nya och reviderade ämnesplaner för yrkesämnena inom hantverksprogrammet, naturbruksprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet.

Som konsekvens av de föreslagna ändringarna har UHR och Skolverket sett över följande föreskrifter:

- UHR:s föreskrifter (UHRFS 2013:4) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkesläroexamen, *och*
- Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:4) om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne.

UHR och Skolverket har tagit fram förslag på nya och reviderade kunskapskriterier.

Förslag om nya och reviderade kunskapskriterier för ämnena inom vård- och omsorgsprogrammet

UHR och Skolverket har konstaterat att ett flertal av dagens yrkesämnena är för breda för att en och samma person ska anses ha specialiserade kunskaper i hela ämnet. I Skolverkets förslag om nya och reviderade ämnesplaner för yrkesämnena inom vård- och omsorgsprogrammet har ämnena renodlats i syfte att det ska vara möjligt att för en och samma person ha specialiserade och erfarenhetsbaserade kunskaper i hela ämnet. Förslaget innebär kunskapskriterier för sju nya ämnena och fyra reviderade ämnena. Fem av dagens ämnena upphävs och innehållet från dessa flyttas istället över till något av de nya ämnena.

Förslag på *nya* kunskapskriterier för ämnena:

- anatomi och fysiologi,
- barn- och ungdomsvård,
- funktionsförmåga och funktionsnedsättning,
- hälso- och sjukvård,
- omvårdnad,
- rättspsykiatri *och*
- social omsorg.

Förslag på *reviderade* kunskapskriterier för de befintliga ämnena:

- gerontologi och geriatrik,
- hälsovård,
- psykiatri *och*
- vård- och omsorg specialisering.

Förslag på kunskapskriterier som utgår ur föreskrifterna

Förslaget om ändrade kunskapskriterier har som följd att tidigare kunskapskriterier för aktuellt ämne föreslås utgå ur föreskrifterna då de nya föreslagna

kunskapskriterierna ersätter nuvarande. UHR och Skolverket föreslår att kunskapskriterierna för följande ämnen *utgår* ur respektive myndighets föreskrift:

- it i vård och omsorg,
- medicin,
- sjukvård,
- teknik i vård och omsorg *och*
- vård och omsorg.

Förslag om revidering av kunskapskriterier för två ämnen inom hantverksprogrammet

Skolverket har föreslagit ett nytt yrke inom hantverksområdet - barberare samt att yrket hår- och makeupstylist ska ingå som yrke inom hantverksområdet istället för ett yrke inom övriga hantverk.

Förslag på *reviderade* kunskapskriterier för ämnen inom hantverksprogrammet:

- hantverk
- hantverksskunskap

Förslag på ett nytt kunskapskriterium inom naturbruksprogrammet

I syfte att möta arbetsmarknadens behov har Skolverket föreslagit ämnesplan för ett nytt ämne inom naturbruksprogrammet, naturturism.

Förslag på *nytt* kunskapskriterium för ett nytt ämne inom naturbruksprogrammet:

- naturturism

2. Beskrivning av alternativa lösningar för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

UHR gör bedömningen att det saknas alternativa lösningar till förslaget om nya och reviderade kunskapskriterier för de föreslagna ämnena. Om UHR beslutar att inte lägga till kunskapskriterier för de föreslagna ämnena i UHR:s föreskrifter försvårar det antagningen av yrkeslärare inom ämnena.

Förslaget om att ta bort kunskapskriterierna för ämnena it i vård och omsorg, medicin, sjukvård, teknik i vård och omsorg samt vård och omsorg ur UHR:s föreskrifter är en följd av att det istället föreslås nya ämnen som ersätter nuvarande, även det förslaget saknar alternativa lösningar.

3. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Personer som planerar att söka till, har ansökt till, påbörjat eller genomgått en utbildning till yrkeslärare kan beröras av förslaget.

Att aktuella kunskapskriterier utgår ur föreskriften och ersätts med nya reviderade leder till konsekvenser för personer som har ansökt till, genomgår eller genomgått yrkeslärarutbildningen. Personer som antagits till yrkeslärarutbildningen och bedömts uppfylla behörighetskraven för något av de kunskapskriterier som föreslås revideras alternativt utgå ur föreskriften kan inte komplettera sin ansökan under utbildningens gång med ytterligare yrkesämnen. Skolverket har lämnat

förslag om övergångsregler för personer som validerats som behörig i de ämnen som föreslås revideras eller utgå ur respektive myndighets föreskrifter.

Kunskapskriterier som föreslås *utgå* ur föreskrifterna:

- *Medicin* – personer som vid antagning validerats som behörig ska efter examen kunna ansöka om legitimation i de nya ämnena *anatomi och fysiologi* respektive *omvårdnad*.
- *Sjukvård* - personer som vid tillträde till yrkeslärarutbildningen har validerats som behörig i ämnet ska efter examen kunna ansöka om legitimation i det nya ämnet *hälso- och sjukvård*.
- *Vård och omsorg* - personer som vid antagning validerats som behörig ska efter examen kunna ansöka om legitimation i det nya ämnet *omvårdnad* eller det nya ämnet *social omsorg*. Det kan också vara möjligt att vara behörig i de båda nya ämnena.

Kunskapskriterierna för ämnena *it i vård och omsorg* och *teknik i vård och omsorg* som föreslås utgå ur föreskrifterna saknar motsvarighet i något av de nya och reviderade ämnena. Skolverket har lämnat förslag om övergångsregler för de ämnesplaner som föreslås upphävas. Förslaget om övergångsregler innebär att de ämnesplaner som föreslås upphävas föreslås fortsatt gälla för utbildning som har påbörjats före utgången av juni 2021.

Skolverket föreslår följande övergångsregler för de *nya* föreslagna ämnena:

- *Anatomi och fysiologi* – personer som vid antagning till yrkeslärarutbildning har validerats som behörig i ämnet *medicin* kan efter examen ansöka om legitimation i det nya ämnet.
- *Barn- och ungdomsvård* – detta nya ämne kräver förnyad bedömning för att uppfylla behörighet.
- *Funktionsförmåga och funktionsnedsättning* – personer som vid antagning till yrkeslärarutbildning har validerat som behörig i ämnet *specialpedagogik* kan efter examen ansöka om legitimation i det nya ämnet.
- *Hälso- och sjukvård* - personer som vid antagning till yrkeslärarutbildning har validerats som behörig i ämnet *sjukvård* kan efter examen ansöka om legitimation i det nya ämnet.
- *Omvårdnad* – personer som vid antagning till yrkeslärarutbildning har validerats som behörig i ämnet *vård och omsorg* kan efter examen ansöka om legitimation i det nya ämnet.
- *Rätt psykiatri* - detta nya ämne kräver förnyad bedömning för att uppfylla behörighet.
- *Social omsorg* – personer som vid antagning till yrkeslärarutbildning har validerats som behörig i ämnet *vård och omsorg* kan efter examen ansöka om legitimation i det nya ämnet.

För de reviderade ämnena *gerontologi och geriatrik*, *hälsovård*, *psykiatri* och *vård och omsorg specialisering* kommer personer som vid antagning till yrkeslärarutbildning har validerats som behörig i respektive ämne fortsättningsvis att vara behöriga i de nya föreslagna reviderade ämnena.

Förslaget om nya kunskapskriterier för de nya föreslagna ämnena kommer att innebära att UHR kan behöva rekrytera bedömare för de nya ämnena.

Förslaget om kunskapskriterier som utgår ur föreskrifterna innebär att UHR behöver informera sökande och studerande på yrkeslärarutbildningen samt de lärosäten som anordnar utbildningen om förändringarna.

Föreslagna ändringar kommer innebära att UHR behöver informera bedömare om förändringarna.

4. Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

I förordningen (2010:2021) om tillträde till utbildning som leder till yrkeslärarexamen regleras de särskilda behörighetskrav som gäller för tillträde till yrkeslärarutbildningen. I 4 § förordningen bemyndigas UHR föreskriva om vad som är kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper. Med stöd av bemyndigandet har myndigheten beslutat om Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:4) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen.

5. Uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

UHR bedömer att det inte föreligger några kostnadsmässiga konsekvenser med anledning av ändringarna.

6. Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Regleringen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

7. Bedömning av om särskild hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

De nya föreskrifterna föreslås träda i kraft **den 1 juli 2020**. Det innebär att de nya föreskrifterna ska användas vid antagning till yrkeslärarutbildning som startar efter **den 31 december 2020**.

UHR har tidigare lämnat förslag om ändring i UHR:s föreskrifter om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen⁶, beslut gällande båda förslagen kommer att fattas i april 2020.

UHR kommer att informera om förändringarna på myndighetens hemsida och i nyhetsbrev till de lärosäten som anordnar yrkeslärarutbildningen.

⁶ Remiss den 6 november 2019 avseende förslag till föreskrifter om ändring i Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:4) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen Dnr 4.1.2-01110-2019

B Kommuner och landsting

Regleringen bedöms inte få effekter för kommuner eller landsting.

C Företag

Regleringen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

D Samråd

UHR:s och Skolverkets kunskapskriterier är likalydande i myndigheternas respektive föreskrifter eftersom samma krav på yrkeskunskaper ska gälla för ett visst undervisningsämne i gymnasieskolan, såväl i samband med tillträde till yrkeslärarutbildningen som vid bedömningen av behörighet att undervisa i ämnet.

UHR och Skolverket har tillsammans tagit fram förslag på kunskapskriterier för nya och reviderade yrkesämnena inom hantverksprogrammet, naturbruksprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. I arbetet har nationella programråd och relevanta branschföreträdare lämnat synpunkter. Myndigheterna har skickat ut respektive föreskrifter på remiss var för sig⁷. Skolverket föreslår dock att deras likalydande föreskrifter ska träda ikraft och tillämpas den 30 april 2020. UHR och Skolverket har gemensamt analyserat eventuella konsekvenser av olika ikraftträdandedatum och har konstaterat att några sådana konsekvenser inte föreligger. Myndigheterna kommer att beakta respektive myndighets remissyttranden för analys och ställningstagande om inkomna synpunkter påverkar det ursprungliga förslaget.

UHR har informerat de lärosäten som anordnar yrkeslärarutbildning om de föreslagna ändringarna.

E Kontaktperson

Vid frågor om konsekvensutredningen eller föreskrifterna kan Petra Brundell, Universitets- och högskolerådet, kontaktas. Telefon: 010-470 06 90, e-post: petra.brundell@uhr.se.

⁷ Skolverkets remiss, dnr 2019:177, dnr 2017:1728